

Arkitekters problemer med etik begynder på uddannelsen

Henrik Valeur, 2020

Akademisk Arkitektforenings debatarrangement 'Etik for arkitekter' 27. august blev, som Marianne Krogh og Olivia Viktoria Toftum rigtigt skriver i Byrummonitor 28. september, en bekræftelse på det nykoloniale verdenssyn, der præger visse dele af den danske arkitektstand.

Men det, man nok mest vil huske debatten for, var, hvordan formanden for Akademisk Arkitektforening, Johnny Svendborg, sammen med Louis Becker fra Henning Larsen Architects og Bjarke Ingels fra firmaet af samme navn stod som tre små uartige drenge i skolegården og småfniste af de få kritiske indlæg.

Det er nemt at pege fingre ad de uartige drenge, men er der ikke også nogle andre, som har et ansvar her?

Overraskende var det i hvert fald ikke, at kritikken var så sparsom, for alle paneldeltagerne repræsenterede den eksisterende magtstruktur, og derfor var der heller ingen reel diskussion af det, der er kernen i spørgsmålet om etik i arkitekturen, nemlig arkitekters forhold til magten.

Til gengæld illustrerede debatten til fulde det, som den amerikanske forfatter, filosof og professor i lingvistik Noam Chomsky har sagt er problemet i de humanistiske fag: At hvis det, du siger, er ideologisk acceptabelt – det vil sige, at det understøtter magtstrukturerne – kan du slippe af sted med at sige næsten hvad som helst.

Det er kedeligt, at Akademisk Arkitektforening lader sig bruge på denne måde, men

hvis der skal mere etik ind i arkitektfaget, er det nok alligevel ikke kun derfra, det skal komme.

Det skal nok i højere grad komme fra uddannelserne. Derfor var det også særdeles opmuntrende at høre rektor for arkitektskolen i København Lene Dammand Lund indledningsvist fremhæve de studerendes skepsis over for den nykoloniale tilgang.

Det ville være godt, hvis de studerende kom ud fra arkitektskolerne med den overbevisning, at de skal tænke på samfundet, før de tænker på sig selv, som Krogh og Toftum kritiserer Ingels for.

Men at sige, som rektor gjorde, at nyuddannede arkitekter står i livslang gæld til samfundet, fordi samfundet har finansieret deres uddannelse, er nok at trække den lige langt nok. Det er hendes, rektors, løn, samfundet finansierer, og derfor er det også hende, der skylder samfundet noget.

Så meget mere foruroligende var det at høre hende forsvare Patrik Schumacher, den nuværende leder af Zaha Hadid Architects, fordi hans synspunkter ifølge Dammand Lund bliver undertrykt af politisk korrekthed. Schumacher udtalte ved arkitekturfestivalen i Berlin i 2016, at løsningen på Londons boligkrise er at fjerne alle almennyttige boliger og privatisere de offentlige rum.

Denne 'løsning' er ikke bare i direkte modstrid med fællesskabets interesser. Der synes nu også at være udbredt forståelse for, at rabiate og marginale holdninger som disse, ligesom Bjørn Lomborgs holdninger til klimaet, ikke fortjener samme opmærksomhed, som det, der er bred enighed om blandt fagfolk.

Ikke fordi flertallet ikke kan tage fejl, men fordi diskussionen bliver skævvredet, hvis det enkeltstående og ekstreme synspunkt hele tiden skal ligestilles med det bredt og fagligt anerkendte.

Dammand Lund fremhævede også big data som et meget lovende felt inden for

arkitektfaget, hvilket det måske også er. Men det er samtidig et felt med meget store etiske dilemmaer, hvilket det nok havde været på sin plads at nævne ved denne lejlighed. For hvordan kan man prætere at debattere etik i arkitekturen, hvis man ikke italesætter de etiske udfordringer?

Det samme kunne man spørge den anden repræsentant for arkitektskolerne, professor Tom Nielsen fra Arkitektskolen Aarhus, om. Han har forsket i dansk 'velfærdsarkitektur' og skrevet om etik i arkitekturen og måtte derfor formodes at kunne tilføre debatten, som i høj grad handlede om eksport af dansk velfærdsarkitektur, demokrati- og humanismeforståelse, en kritisk dimension.

Han mente ikke, man kunne sige noget endegyldigt om, hvorvidt arkitekturen kan være med til at gøre et samfund mere humant og demokratisk, omend han vist nok mente, at det kan den. Men at velfærdsarkitekturen kan skabe endog meget store samfundsmæssige omvæltninger, kan ingen være i tvivl om.

Se bare på Grønland, hvor danske arkitekter planlagde de 'velfærdsbyer', grønlænderne blev tvangsflyttet til fra byggerne, og tegnede de 'velfærdsboliger', de skulle bo i, og de 'velfærdsskoler', de skulle gå i.

De menneskelige, sociale og kulturelle, omkostninger ved denne arkitektur, som kolonimagten Danmark pressede ned over hovedet på de koloniserede grønlændere, har været enorme, og det er helt utroligt, at man stadig i dag ikke med et eneste ord nævner det i en debat som denne.

Velfærdsarkitekturen har været et hovedtema i forskningen på arkitektskolerne gennem snart to årtier, men hvad har samfundet fået ud af de mange millioner, det har investeret i denne forskning, hvis den ikke kan kaste nogle kritiske refleksioner af sig?

Uden en sådan kritisk og – man tør næsten ikke sige det – selvkritisk stillingtagen bliver arkitekturen ikke etisk. Den forbliver pynt og piedestaler for magthaverne,

men irrelevant i forhold til de udfordringer, vi som samfund står over for.

Der er næppe nogen arkitekter, som ønsker at handle uetisk, men arrogance, fordomme og blinde vinkler gør, at vi nemt kommer til det. Således er der næppe heller noget andet fagområde, måske bortset fra ingeniørerne, som bidrager mere til klimaforandringer og miljøødelæggelse, direkte eller indirekte, og som mere konkret giver form til social ulighed og uretfærdighed, end arkitekter. Derfor er der behov for meget vidtgående og dybtgående forandringer af faget, og de forandringer må begynde med uddannelserne.

Gennem de seneste år har de studerende på arkitektskolen i København skullet skabe løsninger til FN's 17 verdensmål. Måske er det en vej frem, men hvis man ikke samtidig forholder sig kritisk til disse mål, som en illusion der skal få det til at se ud, som om problemerne kan løses af de samme magtstrukturer, der har skabt dem, er man ikke kommet meget længere – måske tværtimod.

Arkitektskolerne må give de studerende redskaber til at være kritiske, vel vidende at det har omkostninger for den enkelte at være kritisk, men endnu større omkostninger for samfundet, at vi forbliver ukritiske.

Yes is more. I'm a whore. No is less, yet, perhaps, a better way to progress.

Denne artikel har været publiceret som debatindlæg i Byrummonitor, 20 oktober 2020.

This article may be copied or reprinted for noncommercial purposes as long as proper citation standards are observed (author, title, date).